

Фесенко Є.В.

*Академія адвокатури України,
завідувач кафедри кримінального та
адміністративного права, доктор юридичних наук, професор*

ТЕРОРИСТИЧНІ ЗЛОЧИННИ ЯК ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ПРОБЛЕМА

В сучасний період особливу тривогу всього людства викликає тероризм.

Ще не забуті жахливі теракти, вчинені 11 вересня 2001 р. у США, коли горів і розсипався велетенсь-хмарочос, поховавши під грудями уламків тисячі жертв. Але й на сьогодні небезпечність терористичних злочинів не зменшується, а масштаби стають глобальними.

В 2017 р. вбивства та теракти вчинювались у всіх частинах світу.

Проведений автором аналіз оприлюднених у ЗМІ матеріалів з цього приводу показав, що в результаті найбільш зухвалих з цих злочинів за рік загинули 1384 чол. і близько 1900 поранені. Вказані діяння здійснювались шляхом масових розстрілів, застосування вибухівки тощо, в тому числі терористами-смертниками. Майже за половину злочинів взяли на себе відповідальність організовані злочинні угруповання (Терракты и массовые убийства в 2017 году: ИГИЛ и «Аль-Каида» продолжают войну. <https://newsone.ua/ru/terakty-i-massovye-ubijstva-v-2017-godu-igil-i-al-kaida-prodolzhayut-vojnu/>).

Не минуло таке лихо і Україну. Як не парадоксально, причиною цього є територіальні та політичні претензії Російської Федерації до України та прагнення нав'язати свої порядки на Луганщині та в Донецькій області, а як результат так звана гібридна війна, анексія Криму, регіональні збройні конфлікти і терористичні акти. Чинний Президент України констатував, що в нашій країні тільки за останній рік було попереджено близько 300 терористичних актів, підготовлених Російською Федерацією. Він зазначив також, що терористи готуються в спеціальних підготовчих таборах на території Курської, Белгородської та Ростовської областей. (<http://expres.ua/news/2016/12/14/217905-mzs-kerivnyctvo-rf-maye-nesty-kryminalnu-vidpovidalnist>).

Першим поштовхом до вчинення злочинів терористичного характеру в Україні слугувало вторгнення і захоплення східним

сусідом Криму. Щоправда кремлівська пропаганда і дипломатія пояснили це врахуванням волевиявлення народу. Проте таке твердження некоректне, оскільки фактично був проведений псевдореферендум, істинність результатів якого сумнівна. По-друге і основне: непорушність державних кордонів є одним з основних міжнародно-правових принципів. Вони закріплені ст. 2 Статуту ООН; ст. IV Декларації принципів Гельсінського Заключного акта. Ці норми є пріоритетними порівняно з іншими положеннями на зразок «захисту народного волевиявлення».

Протистояння суверенної держави України агресії і тим паче терористичним проявам із залученням силових органів та збройних підрозділів є і необхідним, і легітимним, що випливає з Конституції України і низки міжнародно-правових актів. Наукове осмислення цих документів важливе, оскільки нашими політичними опонентами здійснюються спроби перевести протиправну діяльність сепаратистів у площину політичної мотивації, представити її як акції протесту проти «порушення прав» населення Криму та східних територій України.

Безпідставність такої позиції та безперспективність таких спроб дає правовий, в тому числі кримінально-правовий аналіз проблеми протидії тероризму.

У Європейській конвенції про боротьбу з тероризмом, ратифікованої Законом України від 17 січня 2002 р., зазначено, що ***не розглядається як політичний*** злочин, пов'язаний з викраданням людей, захопленням заручників тощо; злочин з використанням бомб, гранат, ракет, автоматичної вогнепальної зброї тощо якщо це призводить до загрози особам.

Важливі положення містить також ст. 1 Міжнародної конвенції про боротьбу з бомбовим тероризмом від 15 грудня 1997 р.

Кримінальну відповідальність за злочини терористичного спрямування містить цілий блок норм КК України, застосування яких дає можливості для належного кримінально-правового реагування.

14 вересня 2014 р. було прийнято Закон України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей».

У ст. 3 цього Закону зазначено: Держава гарантує відповідно до закону недопущення кримінального переслідування, притягнення до кримінальної, адміністративної відповідальності та покарання осіб –

учасників подій на території Донецької, Луганської областей.

Органам влади та їх посадовим (службовим) особам, підприємствам, установам, організаціям усіх форм власності забороняється дискримінація, переслідування та притягнення до відповідальності осіб з приводу подій, що мали місце у Донецькій, Луганській областях.

Ця досить одіозна норма не вписується в систему норм КК стосовно амністії, інституту звільнення від кримінальної відповідальності, містить недостатньо чіткі терміни та формулювання тощо. Тому вона небезпідставно піддавалась на сторінках юридичних видань критиці (Див. Г. Усатий «Кримінально-правові наслідки звільнення від кримінальної відповідальності бойовиків з ОРДЛО. Захист прав людини в парадигмі верховенства права. М-ли Міжнародної науково-практичної конференції. Київ. АPress. 2017). Зазначена норма дійсно не позбавлена недоліків – наприклад, за логіки наведеного закону має бути звільнена від відповідальності особа, винна у катуванні, зґвалтуванні, збитті цивільного літака тощо?! Такі вади закону необхідно усунути.

Стосовно глобального поширення і катастрофічно високого рівня небезпечності терористичних злочинів у світових масштабах, протидіяти цьому здатно лише удосконалення інститутів колективного захисту, та створення дієвих механізмів боротьби з тероризмом і суворого покарання винних.